

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Kielcach

LKI.411.001.01.2018
S/18/002

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	S/18/002 – Wybrane zagadnienia z zakresu przestrzegania praw osób skazanych i osadzonych w Areszcie Śledczym w Kielcach.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2015 r. do zakończenia kontroli.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach
Kontrolerzy	1. Roman Wilk, doradca prawny, upoważnienie do kontroli nr LKI/46/2018 z dnia 8 maja 2018 r. [dowód: akta kontroli str. 2a-2b] 2. Barbara Jaros, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKI/46/2018 z dnia 8 maja 2018 r. [dowód: akta kontroli str. 1-2]
Jednostka kontrolowana	Areszt Śledczy w Kielcach (dalej również: AŚ w Kielcach, AŚ lub Areszt), ul. Zagnańska 155, 25-563 Kielce.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Plk Krzysztof Czekaj, Dyrektor AŚ w Kielcach od dnia 1 listopada 2015 r., wcześniej – od 28 stycznia 2015 r. – pełniący obowiązki Dyrektora Aresztu. Do 27 stycznia 2015 r. Dyrektorem był plk Krzysztof Stolarczyk. [dowód: akta kontroli str. 10, 12]

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie¹ działalność AŚ w Kielcach w zakresie objętym kontrolą.

Uzasadnienie
oceny ogólnej

W badanym okresie, stosownie do wymogu wynikającego z art. 121 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy² (dalej: kkw), Areszt – w miarę możliwości – zapewniał skazanym świadczenie pracy. Na 31 maja 2018 r. powszechność zatrudnienia skazanych i ukaranych osadzonych w AŚ wynosiła 42,2% i była niemal dwuipółkrotnie większa niż na początek 2015 r.³ Zatrudnienie odbywających karę pozbawienia wolności realizowano z zachowaniem trybu i zasad określonych w kkw, rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad zatrudniania skazanych⁴ oraz wydawanych co roku przez Dyrektora AŚ, na podstawie art. 121 § 3 kkw, zarządzeniach dotyczących organizacji tego zatrudnienia. Mimo braku Centrum Kształcenia Ustawicznego (dalej: CKU) w AŚ w Kielcach, umożliwiano osadzonym w nim osobom podejmowanie kształcenia (w zakresie ponadpodstawowym/ponadgimnazjalnym i w ramach kwalifikacyjnych kursów zawodowych) – w CKU funkcjonujących w strukturze innych zakładów karnych i aresztów śledczych. Dla każdego z 84 wniosków złożonych w badanym okresie administracja Aresztu wszczęła procedurę kierowania do nauczania. Osadzeni w AŚ mogli ponadto uczestniczyć w prowadzonych na jego terenie kursowych szkoleniach zawodowych, których organizację poprzedzało zarówno rozeznanie potrzeb rynku pracy jak i rozpoznanie indywidualnych potrzeb osadzonych. Stosownie do wymogu wynikającego z art. 135 kkw Areszt, stworzył osadzonym w nim osobom warunki do odpowiedniego spędzania czasu wolnego, w tym organizując (m.in. we współpracy podejmowanej w trybie art. 38 § 1 ze stowarzyszeniami, fundacjami, organizacjami i instytucjami) skierowaną do nich działalność kulturalno-oświatową, społeczną i sportową oraz prowadząc wypożyczalnię książek i prasy.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie

² Dz.U. z 2018 r. poz. 652, ze zm.

³ Na 31 grudnia 2014 r. zatrudnionych było 151 spośród 859 skazanych i ukaranych osadzonych w AŚ w Kielcach, zaś na 31 maja 2018 r. – 360 na 853.

⁴ Dz. U. nr 27, poz. 242 ze zm.

Areszt zapewnił osadzonym możliwość otrzymywania paczek żywnościowych, z odzieżą oraz higienicznymi. Na bieżąco kontrolowane były ceny w kantynie sporządzającej paczki żywnościowe.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Ustalenia wstępne

Opis stanu faktycznego

Areszt Śledczy w Kielcach jest: aresztem śledczym dla mężczyzn i kobiet, zakładem karnym typu zamkniętego i półotwartego dla kobiet – młodocianych (M), odbywających karę po raz pierwszy (P) i recydywistów (R), a także zakładem karnym typu zamkniętego, półotwartego i otwartego dla mężczyzn – recydywistów.

W skład struktury organizacyjnej AŚ wchodzi trzy oddziały penitencjarne (OP), których łączna pojemność w okresie objętym kontrolą wynosiła od 1083 do 1077 osób osadzonych⁵. W Areszcie funkcjonują też dwa oddziały terapeutyczne: oddział terapeutyczny „S” (OT „S”) dla 76/75 skazanych (kategorii P i M) z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo oraz oddział terapeutyczny „N” (OT „N”) – dla 38 skazanych (kategorii R) uzależnionych od środków odurzających lub substancji psychotropowych. [dowód: akta kontroli str. 85-106]

Spośród 852 osób osadzonych w AŚ w dniu 6 czerwca 2018 r. 455 odbywało karę pozbawienia wolności w systemie zwykłym, 249 – w systemie programowanego oddziaływania, 123 – w systemie terapeutycznym, zaś 25 nie zostało sklasyfikowanych. Na 827 sklasyfikowanych osadzonych 590 odbywało karę w zakładzie typu zamkniętego, 236 – w zakładzie typu półotwartego, a jeden – w zakładzie typu otwartego.⁶ [dowód: akta kontroli str. 314]

Nadzór nad realizacją zadań objętych zakresem przedmiotowym kontroli – wykonywanych przez pracowników działu penitencjarnego – należał do Zastępcy Dyrektora Aresztu, ppłk. Renaty Kosakiewicz. [dowód: akta kontroli str. 10, 54, 57, 59-60, 63, 67, 71-72, 75-76, 78-79, 82-83]

2. Zapewnienie skazanym możliwości wykonywania pracy odpłatnej i nieodpłatnej

Opis stanu faktycznego

2.1. Na początek okresu objętego kontrolą, tj. na 31 grudnia 2014 r., karę pozbawienia wolności odbywało w Areszcie ogółem 859 skazanych i ukaranych, na 30 czerwca 2015 r. – 881 (+22), na 31 grudnia 2015 r. – 872 (-9); na 30 czerwca 2016 r. – 877 (+5); na 31 grudnia 2016 r. – 836 (-41); na 30 czerwca 2017 r. – 799 (-37), na 31 grudnia 2017 r. – 848 (+49), na 31 maja 2018 r. – 853 (+5). Wśród ogółu osadzonych według stanu na koniec 2014 r. zdolnych do pracy było 178 osób (20,7%), na połowę 2015 r. – 339 (38,5%), na koniec 2015 r. – 436 (50,0%); na połowę 2016 r. – 662 (75,5%); na koniec 2016 r. – 629 (75,2%); na połowę 2017 r. – 425 (53,2%), na koniec 2017 r. – 399 (47,1%), a na 31 maja 2018 r. – 412 (48,3%)⁷. [dowód: akta kontroli str. 158, 170, 182, 194, 206, 218, 230, 240, 283-284]

2.2. W badanym okresie kwestie dotyczące organizacji zatrudnienia osób osadzonych w AŚ w Kielcach uregulowane były zarządzeniami w tej sprawie, corocznie wydawanymi (na podstawie art. 121 § 3 kkw) przez Dyrektora Aresztu⁸. Opisywały one m.in. procedurę związaną z zatrudnieniem przy pracach porządkowych i pomocniczych wykonywanych na rzecz AŚ oraz procedurę związaną z zatrudnieniem na zewnątrz jednostki. W załącznikach

⁵ Pojemność OP nr I wahała się między 328 a 330, pojemność OP nr II – między 266 a 270, natomiast pojemność OP nr III stale wynosiła 370.

⁶ Nie jest możliwe pozyskanie w przedmiotowym zakresie danych archiwalnych, gdyż Areszt nie gromadzi takich danych, zaś wykorzystywany przez administrację program Noe.NET generuje jedynie dane bieżące (na dzień ich pozyskiwania).

⁷ Informacje o liczbie osadzonych podano na podstawie danych zawartych w kolumnie 3 w działu 1 (zatrudnienie ewidencyjne osadzonych w dniu sprawozdawczym) miesięcznego sprawozdania MS ZK-2. Liczbę osadzonych zdolnych do pracy obliczono jako sumę osób wykazanych w wierszach „ogółem zatrudnieni odpłatnie”, „ogółem zatrudnieni nieodpłatnie” oraz „brak pracy”.

⁸ W 2015 r. obowiązywało zarządzenie Nr 26/2014 z dnia 18 grudnia 2014 r., w 2016 r. – zarządzenie Nr 46/2015 z dnia 15 grudnia 2015 r., w 2017 r. – zarządzenie Nr 31/2016 z dnia 29 grudnia 2016 r., w 2018 r. – zarządzenie Nr 50/2017 z dnia 22 grudnia 2017 r.

zamieszczano przyjęte na dany rok – odrębnie dla pracy odpłatnej i nieodpłatnej – wykazy stanowisk skazanych zatrudnianych przy pracach porządkowych i pomocniczych na rzecz Aresztu⁹, a także ich miesięczne wymiary czasu pracy, godzinowe stawki wynagrodzenia zasadniczego i terminy dni dodatkowo wolnych od pracy. [dowód: akta kontroli str. 111-157]

2.2.1. Procedura dotycząca zatrudniania (odpłatnego i nieodpłatnego) przy pracach porządkowych i pomocniczych wykonywanych na rzecz Aresztu zakładała m.in., że:

- potrzeby w tym zakresie zgłaszane są na piśmie – w formie wniosku o zatrudnienie – funkcjonariuszowi odpowiedzialnemu za zatrudnienie;
- ww. funkcjonariusz przekazuje wniosek – celem zajęcia stanowiska – kolejno do działu ewidencji, działu penitencjarnego i działu ochrony, a po zgromadzeniu dokumentacji przedstawia ją Dyrektorowi AŚ, który podejmuje decyzję o zatrudnieniu;
- w przypadku decyzji pozytywnej ww. funkcjonariusz wystawia skierowanie na badanie profilaktyczne, które przekazuje służbie zdrowia, celem wykonania koniecznych badań lekarskich;
- lekarz medycyny pracy wystawia osadzonemu zaświadczenie o braku przeciwwskazań do pracy na danym stanowisku, zaś zatrudnianym przy pracy związanej z wydawaniem i obrotem żywności również zaświadczenie do celów sanitarno-epidemiologicznych;
- po otrzymaniu wskazanych zaświadczeń ww. funkcjonariusz:
 - 1) zakłada zatrudnionym odpłatnie dokumentację zatrudnienia, natomiast zatrudnionym nieodpłatnie rejestr zatrudnienia, który przedkłada Dyrektorowi do podpisu;
 - 2) umieszcza dane osadzonego w książce zatrudnienia;
 - 3) zatrudnionym odpłatnie sporządza zgłoszenie do ubezpieczeń ZUA, które przesyła (elektronicznie) do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (dalej: ZUS);
 - 4) w przypadku zatrudnienia na zasadzie art. 123a § 2 kkw odbiera od osadzonego oświadczenie o wyrażeniu zgody na zatrudnienie nieodpłatne;
- przed przystąpieniem osadzonego do pracy funkcjonariusz odpowiedzialny za BHP przeprowadza ogólne wstępne szkolenie bhp oraz zapoznaje osadzonego z kartą ryzyka zawodowego na danym stanowisku (zaświadczenia włączane są do dokumentacji zatrudnienia);
- funkcjonariusz nadzorujący pracę osadzonego: przeprowadza szkolenie stanowiskowe i wpisuje dane dotyczące szkolenia do rejestru zatrudnienia skazanych; prowadzi kartę pracy osadzonego, a także podpisuje w książce zatrudnienia fakt pobrania osadzonego do pracy i zakończenia przez niego pracy;
- funkcjonariusz odpowiedzialny za zatrudnienie aktualizuje książki zatrudnienia, przepisując je na kolejne miesiące; w książkach tych odnotowuje się m.in. nieobecność w pracy z zaznaczeniem jej przyczyny;
- po przedstawieniu stosownego wniosku przez funkcjonariusza nadzorującego pracę lub inną osobę Dyrektor AŚ podejmuje decyzję o wycofaniu skazanego z zatrudnienia z przyczyn dyscyplinarnych lub organizacyjnych;
- po wycofaniu osadzonego z zatrudnienia odpłatnego funkcjonariusz odpowiedzialny za zatrudnienie wpisuje do dokumentacji zatrudnienia datę i przyczynę wycofania (co potwierdza swoim podpisem Dyrektor) oraz sporządza wyrejestrowanie z ubezpieczeń ZWUA i przesyła je do ZUS;
- po wycofaniu osadzonego z zatrudnienia nieodpłatnego ww. funkcjonariusz wpisuje do dokumentacji zatrudnienia datę i przyczynę wycofania.
- do nieodpłatnych prac na rzecz AŚ – wykonywanych, zgodnie z art. 123a § 1 kkw, w wymiarze do 90 godzin miesięcznie – mogą być kierowani wszyscy osadzeni, za wyjątkiem osób, które z uwagi na stan zdrowia nie mogą wykonywać żadnej pracy; a z prac tych można zwolnić skazanego uczestniczącego w kursie zawodowym lub z innych ważnych powodów;
- do nieodpłatnych prac na rzecz AŚ – wykonywanych, zgodnie z art. 123a § 2 kkw, w wymiarze przekraczającym 90 godzin miesięcznie – kierowani są osadzeni, którzy wyrazili zgodę na tą formę zatrudnienia.

⁹ Określające również: dział i miejsce zatrudnienia, dzienny wymiar czasu pracy na danym stanowisku oraz liczbę osadzonych, którzy będą zatrudnieni na poszczególnych stanowiskach, a dla zatrudnienia odpłatnego nadto łączną dzienną liczbę godzin pracy osób zatrudnianych na danym stanowisku.

Procedura dotycząca zatrudniania na zewnątrz AŚ zakładała m.in., że:

- z wnioskiem o zatrudnienie osadzonego w systemie bez konwojenta występuje wychowawca, inny funkcjonariusz pracownik działu penitencjarnego/terapeutycznego, funkcjonariusz odpowiedzialny za zatrudnienie i pracodawca – kontrahent z zewnątrz;
- do zatrudnienia odpłatnego kierowane są, w miarę możliwości, osoby zobowiązane do alimentacji oraz posiadające trudne warunki materialne, osobiste lub rodzinne;
- dalsze postępowanie jest podobne jak w przypadku prac pomocniczych i porządkowych na rzecz Aresztu z tym, że:
 - 1) szkolenie bhp przeprowadza jednostka, na rzecz której świadczona jest praca;
 - 2) tryb wykonywania badań lekarskich określa umowa – porozumienie zawierane indywidualnie z każdą placówką, na rzecz której świadczona jest praca przez osoby pozbawione wolności;
 - 3) pobranie osadzonych do pracy jak i odprowadzenie ich do AŚ po pracy potwierdza w książce zatrudnienia funkcjonariusz działu ochrony;
 - 4) z wnioskiem o wymierzenie kary dyscyplinarnej za nieuzasadnioną odmowę wyjścia do pracy występuje funkcjonariusz działu ochrony, wychowawca lub funkcjonariusz odpowiedzialny za zatrudnienie;
 - 5) decyzję o wycofaniu osadzonego z zatrudnienia Dyrektor podejmuje również na uzasadniony wniosek jednostki, na rzecz której świadczona jest praca.

[dowód: akta kontroli str. 111-114, 121-125, 132-135, 145-149]

2.2.2. Na 2015 r. zaplanowano zatrudnianie przy pracach porządkowych i pomocniczych na rzecz AŚ ogółem 183 osadzonych (50 przy pracach odpłatnych i 133 przy nieodpłatnych), a na kolejne lata odpowiednio: 2016 r. – 177 (44 i 133), 2017 r. – 243 (43 i 200), 2018 r. – 331 (45 i 286). W zależności od stanowiska jednostkowy dobowy wymiar czasu pracy ustalony był w przedziale od 1/8 do 6/8. Łączna dobowo liczba godzin do przepracowania przez skazanych zatrudnionych odpłatnie miała wynosić: 248 w 2015 r., 232 w 2016 r. i 2017 r., 244 w 2018 r. W przeliczeniu na pełne etaty było to odpowiednio: 31, 29, 29 i 30,5. [dowód: akta kontroli str. 116-117, 126-127, 136-137, 150-152]

2.2.3. Ustalając wysokość wynagrodzenia przysługującego skazanym wykonującym na rzecz AŚ w Kielcach prace porządkowe i pomocnicze Dyrektor przestrzegał przepisów dotyczących minimalnego wynagrodzenia za pracę. W latach 2015-2018 musiało to być odpowiednio co najmniej: 1.750,00 zł, 1.850,00 zł, 2.000,00 zł i 2.100,00 zł, przy przepracowaniu pełnego miesięcznego wymiaru czasu pracy. W zależności od grupy stanowiskowej miesięczne wynagrodzenie zasadnicze mogło być zwiększone: dla grupy I do 110% ww. wynagrodzenia minimalnego, dla grupy II – do 115%, dla grupy III – do 120%, dla grupy IV – do 125%¹⁰. Określone przez Dyrektora stawki godzinowe dla poszczególnych grup stanowisk na 2015 r., 2016 r. i 2018 r. były zróżnicowane, natomiast w 2017 r. każdą z grup obowiązywały jednakowe stawki. Obliczona z przyjętych stawek godzinowych wysokość miesięcznego wynagrodzenia dla pełnego etatu, w zależności od liczby dni roboczych, wynosiła:

- w 2015 r.: w grupie I – od 1.760,00 zł do 1.840,00 zł, w grupie II – od 1.932,00 zł do 2.000,00 zł, w grupie III – od 2.024,00 zł do 2.100,00 zł, a w grupie IV – od 2.112,00 zł do 2.184,00 zł, co stanowiło względem wynagrodzenia minimalnego odpowiednio: 100,6-105,1%, 110,4-114,3%, 115,7-120,0% i 120,7-124,8%;
- w 2016 r.: w grupie I – od 1.900,00 zł do 1.936,00 zł, w grupie II – od 2.052,00 zł do 2.112,00 zł, w grupie III – od 2.100,00 zł do 2.204,00 zł, a w grupie IV – od 2.240,00 zł do 2.288,00 zł, co stanowiło względem wynagrodzenia minimalnego odpowiednio: 102,7-104,6%, 110,9-114,2%, 113,5-119,1% i 121,1-123,7%;
- w 2017 r. dla wszystkich grup: do maja – od 2.000,00 zł do 2.052,00 zł, a od czerwca – od 2.000,00 zł do 2.001,12 zł, co stanowiło względem wynagrodzenia minimalnego odpowiednio: 100,0-102,6% i 100,0-100,1%;

¹⁰ Do grupy I należeli: sprząający, pomocnik kucharza, pomocnik magazyniera, obsługa oddziału i od 2016 r. pracownik gospodarczy, do grupy II – obsługa radiowęzła, biblioteki i pralni, do grupy III – kucharz, spawacz, stolarz, elektryk, murarz, hydraulik, malarz, introligator, fryzjer, pracownik remontowy, mechanik samochodowy, blacharz samochodowy i od 2016 r. pomoc elektryka, a do grupy IV – starszy kucharz.

- w 2018 r.: w grupie I – od 2.308,80 zł do 2.310,00 zł, w grupie II – od 2.413,76 zł do 2.414,16 zł, w grupie III – od 2.518,56 zł do 2.520,00 zł, a w grupie IV – od 2.623,84 zł do 2.624,16 zł, co stanowiło względem wynagrodzenia minimalnego odpowiednio: 109,9-110,0%, 114,9-115,0%, 119,9-120,0% i 124,9-125,0%.

[dowód: akta kontroli str. 118, 128-129, 138-140, 143-144, 153-154, 301-303]

2.3. Pozyskanie za okres od początku 2015 r. do sierpnia 2017 r. danych o liczbie oraz sposobie rozpatrzenia wniosków o zatrudnienie składanych przez skazanych i ukaranych osadzonych w AŚ w Kielcach było niemożliwe. W okresie tym wnioski osadzonych, którzy uzyskali zgodę na zatrudnienie włączane były do dokumentacji ich zatrudnienia, natomiast wnioski rozpatrzone negatywnie trafiały do teczek osadzonego. Z uwagi na brak takiego obowiązku nie ewidencjonowano ich w żaden sposób. Część osób odbywających wówczas karę w AŚ przetransportowano, wraz z ich teczkami osobowymi, do innych zakładów karnych. Od września 2017 r. Areszt zobowiązany jest wpisywać wnioski o zatrudnienie do systemu NEONET, gdzie znajdują się również informacje o sposobie ich załatwienia, tj. wymagane procedurą opinie i decyzja właściwego Dyrektora AŚ. [dowód: akta kontroli str. 107-108, 110, 242-244]

W okresie od września do grudnia 2017 r. wpłynęło ogółem 238 wniosków o zatrudnienie, z czego 142 (59,7%) dotyczyły pracy nieodpłatnej, zaś 96 (40,3%) – odpłatnej. Zgodę Dyrektora AŚ uzyskało 225 wniosków (94,5% ogółu), w tym 139 o zatrudnienie nieodpłatne (97,9%) i 86 o odpłatne (89,6%). Negatywnie rozpatrzonych zostało 13 wniosków (5,5%), w tym 3 o zatrudnienie nieodpłatne (2,1%) i 10 o odpłatne (10,4%).

W okresie od stycznia do maja 2018 r. wpłynęło ogółem 321 wniosków o zatrudnienie, z czego 163 (50,8%) dotyczyły pracy odpłatnej, zaś 158 (49,2%) – nieodpłatnej. Zgodę Dyrektora AŚ uzyskało 289 wniosków (90,0%), w tym 149 o zatrudnienie nieodpłatne (94,3%) i 140 o odpłatne (85,9%). Negatywnie rozpatrzone zostały 32 wnioski (10,0%), w tym 9 o zatrudnienie nieodpłatne (6,0%) i 23 o odpłatne (16,4%). [dowód: akta kontroli str. 110]

Przyczyną odmowy zatrudnienia odpłatnego na terenie AŚ był przeważnie brak etatów, zaś dla zatrudnienia poza Aresztem – względy bezpieczeństwa (negatywna opinia działu penitencjarnego i działu ochrony). Występowały również przypadki odmowy z uwagi na stan zdrowia osadzonego. [dowód: akta kontroli str. 300]

Osadzeni, którzy mieli zgodę Dyrektora AŚ na zatrudnienie na jego terenie, otrzymywali pracę – zarówno nieodpłatną jak i odpłatną – w miarę zwalniania się etatów. Udzielenie zgody na zatrudnienie odpłatne nie było uzależniane od uprzedniego wykonywania pracy nieodpłatnej. Okres zatrudnienia nieodpłatnego był zróżnicowany, co wynikało z liczby osób oczekujących na wolne etaty. Przy kierowaniu do pracy – stosownie do wymogów art. 122 § 1 i 2 kkw – brano pod uwagę zawód, wykształcenie, zainteresowania i potrzeby osobiste skazanych, a pierwszeństwo w zatrudnieniu odpłatnym miały osoby zobowiązane do alimentacji oraz posiadające trudne warunki materialne, osobiste lub rodzinne. [dowód: akta kontroli str. 285-299]

2.3.1. Na dzień 31 grudnia 2014 r. zatrudnionych było 151 skazanych, co stanowiło 17,6% ogółu osadzonych w AŚ. Później było to odpowiednio: na 30 czerwca 2015 r. – 157 (17,8%), na 31 grudnia 2015 r. – 162 (18,6%); na 30 czerwca 2016 r. – 187 (21,3%); na 31 grudnia 2016 r. – 252 (30,1%); na 30 czerwca 2017 r. – 354 (44,3%), na 31 grudnia 2017 r. – 357 (42,1%), na 31 maja 2018 r. – 360 (42,2%). Od początku badanego okresu do połowy 2017 r. powszechność zatrudnienia skazanych wzrosła ponad dwuipółkrotnie (z 16,7% do 44,3%), po czym nieznacznie spadła (do 42,2%).

W odniesieniu do liczby osadzonych zdolnych do pracy odsetek pracujących skazanych i ukaranych wynosił: na 31 grudnia 2014 r. – 84,8%, na 30 czerwca 2015 r. – 46,3%, na 31 grudnia 2015 r. – 37,2%; na 30 czerwca 2016 r. – 28,2%; na 31 grudnia 2016 r. – 40,1%; na 30 czerwca 2017 r. – 83,3%, na 31 grudnia 2017 r. – 89,5%, na 31 maja 2018 r. – 87,4%. [dowód: akta kontroli str. 158, 170, 182, 194, 206, 218, 230, 240, 283-284]

2.3.2. Badanie dokumentacji zatrudnieniowej 50 osadzonych, którzy wykonywali pracę w okresie objętym kontrolą wykazało, że każdorazowo przed zatrudnieniem na danym stanowisku skazani przechodzili badania lekarskie pod kątem zdolności do tej pracy. [dowód: akta kontroli str. 304]

2.3.3. Analiza związanej z zatrudnieniem osadzonych dokumentacji płacowej (tj. list płac i rozliczeń tych list – tj. wydruków z programu „Depozyt”) za miesiące czerwiec i grudzień 2015 r., 2016 r. i 2017 r. oraz za kwiecień 2018 r. wykazała, że potrącenia z wynagrodzeń osadzonych każdorazowo były zgodne z dyspozycjami art. 125 i 126 kkw. [dowód: akta kontroli str. 305]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność AŚ w Kielcach w badanym obszarze.

3. Realizacja prawa do otrzymywania paczek oraz dokonywania zakupów żywnościowych, wyrobów tytoniowych i innych artykułów dopuszczonych w AŚ w Kielcach

Opis stanu
faktycznego

Zgodnie z art. 113a § 1 kkw skazany ma prawo co najmniej trzy razy w miesiącu dokonywać zakupów artykułów żywnościowych i tytoniowych oraz innych artykułów dopuszczonych do sprzedaży w zakładzie karnym, za środki pieniężne pozostające do jego dyspozycji w depozycie.

Zasady dotyczące otrzymywania paczek zamieszczone zostały na stronie internetowej AŚ¹¹ i są ogólnie dostępne dla wszystkich zainteresowanych. Zgodnie z opublikowanymi zasadami osadzony może otrzymywać paczki odzieżową, higieniczną oraz z lekami. Ponadto osadzony ma prawo otrzymać raz w miesiącu paczkę żywnościową, w skład której wchodzi artykuły żywnościowe lub tytoniowe zakupione za pośrednictwem AŚ. Osadzony może otrzymać paczkę po uprzednim złożeniu zamówienia na piśmie oraz po pokryciu kosztów przygotowania paczki. Zamówienie może być również złożone przez osobę najbliższą. [dowód: akta kontroli str. 442-444]

Została określona procedura realizacji paczki przez sklep więzienny prowadzony przy AŚ. Podstawą wszczęcia procedury przygotowania paczki jest wypełniony formularz zamówienia na paczkę żywnościową, który wraz z dowodem wpłaty należności za paczkę jest przesyłany do jednostki prowadzącej sklep. Formularz zamówienia dostępny jest zarówno na stronie internetowej¹², jak i u wychowawców. [dowód: akta kontroli str. 445-447]

Zmówienie jest sporządzane na podstawie listy produktów oferowanych w kantine. Lista jest dostępna na stronie internetowej AŚ¹³ oraz u wychowawców. Lista, zatwierdzona przez dyrektora AŚ, zawiera następujące rodzaje produktów: kawy, herbaty, słodczyce, nabiał, artykuły różne, konserwy mięsne, konserwy rybne, napoje, witaminy i leki, wędliny, wyroby tytoniowe, owoce i warzywa, artykuły piśmienne, karty telefoniczne i artykuły chemiczne. Lista/cennik zawiera informacje o rodzaju artykułu, jego wadze i cenie. Zgodnie z art. 110a § 1 kkw, osadzony ma prawo posiadać w celi dokumenty związane z postępowaniem, którego jest uczestnikiem, artykuły żywnościowe o ciężarze nieprzekraczającym 6 kg, wyroby tytoniowe, środki higieny osobistej, przedmioty osobistego użytku, zegarek, listy, fotografie członków rodziny, materiały piśmienne, notatki osobiste, przedmioty kultu religijnego, książki, prasę i gry świetlicowe. [dowód: akta kontroli str. 448-454]

Dyrektor AŚ wyjaśnił: *Skazanym w Areszcie Śledczym w Kielcach nie ogranicza się praw zapisanych w kodeksie karnym wykonawczym związanych z możliwością dokonywania przez nich zakupów artykułów żywnościowych lub wyrobów tytoniowych. Nie ogranicza się również prawa do otrzymania paczek żywnościowych. W latach 2015-2018 występowały*

¹¹ <https://www.sw.gov.pl/strona/dla-interesantow-areszt-Sledczy-w-kielcach#Tab1>

¹² <https://www.sw.gov.pl/assets/65/53/67/89d3e36f009c90c8767163742c72fc2609568c47.pdf>

¹³ <https://www.sw.gov.pl/assets/06/19/83/e24d0d07d20a2c8664042f03e602c91970506a64.pdf>

jedynie przypadki wymierzania skazanym kar dyscyplinarnych w postaci pozbawienia możliwości otrzymania paczek żywnościowych na okres do 3 miesięcy (art. 143 § 1 pkt 4 kodeksu karnego wykonawczego) oraz pozbawienia lub ograniczenia możliwości dokonywania zakupów artykułów żywnościowych lub wyrobów tytoniowych na okres do 3 miesięcy (art. 143 § 1 pkt 5 kodeksu karnego wykonawczego). Powyższe kary wymierzone były jedynie za zachowania niezgodne z porządkiem wewnętrznym obowiązującym w jednostce penitencjarnej. Kary dyscyplinarne pozbawienia możliwości otrzymywania paczek żywnościowych na okres do 3 miesięcy w okresie pierwszego półrocza 2015 r. wymierzono w 77 przypadkach i w drugim półroczu w 63 przypadkach. W 2016 r. odpowiednio w 56 i 48 przypadkach, w 2017 r. w 59 i 56 przypadkach oraz w pierwszym półroczu 2018 r. w 22 przypadkach. [dowód: akta kontroli str. 455-457]

Kantyna prowadzona jest na terenie AŚ przez podmiot zewnętrzny. Na okres od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2017 r. dyrektor AŚ w Kielcach zawarł z Pomorską Instytucją Gospodarki Budżetowej POMERANIA Oddziałem w Czerwonym Borze umowę użyczenia pomieszczeń. Zgodnie z zawartą umową, biorący w użyczenie zobowiązał się do prowadzenia działalności handlowo-gastronomicznej na terenie AŚ. Wśród obowiązków biorącego w użyczenie wymieniono m.in. prowadzenie w kantine sprzedaży w dni robocze w sposób umożliwiający pełną realizację zakupów osadzonym przebywającym w tym czasie w areszcie, zapewnienie w pozostałych dniach roboczych każdego miesiąca codziennego funkcjonowania kantyny umożliwiającego dokonanie zakupów przez nowoprzybyłych osadzonych w terminie do trzech dni roboczych od dnia przyjęcia do aresztu. Prowadzący kantinę został zobowiązany do utrzymywania cen sprzedaży na poziomie nieprzekraczającym średniego poziomu cen rynkowych obowiązujących w okolicznych placówkach handlu detalicznego. Poziom cen oraz sposób prowadzenia kantyny zostały poddane kontroli ze strony użyczającego. Sprzedaż w kantine artykułów przeznaczonych dla osadzonych odbywa się na zasadach bezgotówkowych. [dowód: akta kontroli str. 458-465]

W dniu 29 grudnia 2017 r. pomiędzy tymi samymi podmiotami została zawarta kolejna umowa powtarzająca zapisy umowy z 22 grudnia 2014 r. [dowód: akta kontroli str. 466-471]

Poza paczkami żywnościowymi przygotowywanymi w kantine, osadzony ma prawo otrzymywać paczki: odzieżową, higieniczną oraz z lekami. Podstawą otrzymania takiej paczki jest zgoda dyrektora AŚ, natomiast podstawą otrzymania paczki z lekami jest uzyskanie pozytywnej opinii lekarza. Paczki mogą być dostarczane do AŚ za pośrednictwem Poczty Polskiej, firmy kurierskiej lub gońca, mogą być również dostarczone osobiście przez nadawcę paczki. Wszystkie paczki podlegają kontroli zawartości za pomocą odpowiednich urządzeń i środków technicznych, mogą być również kontrolowane przy wykorzystaniu specjalnie wyszkolonego psa. W przypadku osobistego dostarczenia paczki przez nadawcę, kontrola zawartości odbywa się w obecności nadawcy. W paczkach nie można przesyłać substancji łatwopalnych (np. gaz do zapalniczek), wyrobów alkoholowych lub substancji zawierających alkohol (np. wód kolońskich), substancji w opakowaniach pod ciśnieniem (np. dezodoranty, lakiery do włosów, pianki do golenia), artykułów, których kontrola jest niemożliwa bez naruszenia w istotny sposób ich substancji, w opakowaniach utrudniających kontrolę ich zawartości, innych środków medycznych w tym odżywek, batonów energetycznych, przedmiotów kolekcjonerskich tzw. dopalaczy, witamin i suplementów diety, innych artykułów, których posiadanie w celach jest zabronione. Wszystkie artykuły żywnościowe poddawane są kontroli, a te które zostaną uznane przez lekarza lub innego uprawnionego pracownika służby zdrowia aresztu za nie nadające się do spożycia podlegają zniszczeniu w obecności osadzonego. Paczki zawierające artykuły niezgodne z nazwą paczki lub zawierające przedmioty inne niż wymienione w zezwoleniu (talonie) są zwracane nadawcy na jego koszt. [dowód: akta kontroli str. 442-444]

Zgodnie z art. 138 § 1 pkt 13 i 14 kkw skazany może zostać nagrodzony poprzez uzyskanie prawa do dodatkowej paczki żywnościowej lub zgody na zakup żywności i wyrobów tytoniowych. Jak wyjaśnił dyrektor AŚ *Skazani odbywający karę w Areszcie Śledczym w Kielcach, w okresie objętym kontrolą NIK uzyskiwali zezwolenia na otrzymywanie dodatkowej paczki żywnościowej (art. 138 § 1 pkt 13 kkw) oraz zezwolenia na dokonywanie dodatkowych zakupów artykułów żywnościowych i wyrobów tytoniowych oraz przedmiotów*

dopuszczonych do sprzedaży w zakładzie karnym (art. 138 § 1 pkt 14 kkw). Uzyskanie przedmiotowych nagród przez skazanych związane było z przesłankami, o których mowa w art. 137 kkw, tj. udzielano je skazanym wyróżniającym się dobrym zachowaniem w czasie odbywania kary. Nagrody te były również przyznawane skazanym w celu zachęcenia do poprawy zachowania. Zgodnie z treścią art. 141 § 1 kkw powyższe nagrody udzielane były również skazanym w formie ulg, w przypadkach szczególnie uzasadnionych warunkami rodzinnymi lub osobistymi skazanego. Przypadki udzielania skazanym przedmiotowych nagród/ulg nie było więc wyłącznie wynikiem zaleceń lekarskich. [dowód: akta kontroli str. 455-457]

Pracownicy AŚ przeprowadzali okresowe kontrole cen artykułów w sklepach znajdujących się w okolicy aresztu celem porównania ich z cenami w kantine.

Kontrole takie przeprowadzone zostały 4 lutego, 30 kwietnia, 14 sierpnia, 21 października 2015 r. W 2016 r. kontrole zostały przeprowadzone 10 lutego, 12 kwietnia, 29 sierpnia, 27 października. W 2017 r. kontrole zostały przeprowadzone 23 stycznia, 7 kwietnia, 6 lipca, 10 października. W 2018 r. kontrole zostały przeprowadzone 11 stycznia i 10 kwietnia. Z każdej przeprowadzonej kontroli sporządzany był protokół, który przekazywano do instytucji prowadzącej kantinę z ewentualnymi wnioskami o obniżenie cen. [dowód: akta kontroli str. 472-507]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność w badanym obszarze.

4. Udzielanie przez Dyrektora AŚ w Kielcach zapomóg skazanym, którzy nie mają możliwości zarobkowania oraz nie posiadają niezbędnych środków materialnych

Opis stanu
faktycznego

Zgodnie z art. 114 kkw Skazanemu, który nie ma możliwości zarobkowania oraz nie posiada niezbędnych środków materialnych, dyrektor zakładu karnego może przyznać miesięczną zapomogę w wysokości do 1/10 przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracowników.

W okresie objętym kontrolą w AŚ nie udzielano zapomóg, o których mowa w art. 114 kkw. Dyrektor AŚ wyjaśnił: W Areszcie Śledczym w Kielcach osobom pozbawionym wolności udziela się wyłącznie zapomóg wynikających z art. 166 § 3 kkw oraz § 39-41 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 września 2017 r. w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Fundusz Sprawiedliwości. Osadzonym nie udziela się zapomóg określonych w art. 114 kkw. W okresie objętym kontrolą, tj. w latach 2015-2018 nie było ani jednego przypadku występowania przez skazanych, w trybie art. 114 kkw do dyrektora AŚ o udzielenie zapomóg w wysokości do 1/10 przeciętnego wynagrodzenia pracowników. Nie było więc ani jednej odmowy przyznania przedmiotowej zapomogi. [dowód: akta kontroli str. 455-457]

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli odstępuje od dokonania oceny badanego obszaru.

5. Prowadzenie nauczania w zakresie ponadpodstawowym/ponadgimnazjalnym i na kursach zawodowych

Opis stanu
faktycznego

W badanym okresie szczegółowy tryb organizowania nauczania w szkołach oraz szkolenia kursowego w zakładach karnych i aresztach śledczych określony był instrukcją Dyrektora Generalnego Służby Więziennej nr 2/2013 z 13 sierpnia 2013 r., obowiązującą do 3 lipca 2017 r., a następnie instrukcją nr 2/2017 z 4 lipca 2017 r. [dowód: akta kontroli str. 340-356]

Na 852 osoby odbywające, według stanu na 6 czerwca 2018 r., w AŚ w Kielcach karę pozbawienia wolności 239 (28,1%) posiadało wykształcenie podstawowe, a 136 (16,0%) –

gimnazjalne. Aż 406 osadzonych (47,7%) nie miało wyuczonego zawodu¹⁴. [dowód: akta kontroli str. 314, 321]

W Areszcie nie funkcjonowało CKU dla osadzonych. Nie prowadzono w nim nauczania na poziomie ponadpodstawowym/ponadgimnazjalnym, stąd nie posiadał on w tym zakresie procedur wewnętrznych. [dowód: akta kontroli str. 16, 318a-319, 321-322]

W latach 2015-2018 (do końca maja) o skierowanie do kształcenia poza obrębem AŚ w Kielcach – w CKU, funkcjonujących w strukturze innych zakładów karnych i aresztów śledczych – wnioskowało ogółem 84 osadzonych. Nauki w ramach kwalifikacyjnych kursów zawodowych dotyczyło 66 wniosków (78,6% ogółu), natomiast kształcenia w zakresie ponadpodstawowym/ponadgimnazjalnym – 18 (21,4% ogółu). We wszystkich przypadkach administracja Aresztu wszczęła procedurę kierowania skazanym do nauczania w CKU.

Zgodę na podjęcie nauki uzyskały w badanym okresie 74 osoby (88,1% wnioskujących), z czego 24 w 2015 r., 25 w 2016 r., 19 w 2017 r. i sześć do 31 maja 2018 r. Na kursy zawodowe skierowano 59 osadzonych (89,4% wyrażających chęć dokończenia się w tej formie), z czego 21 w 2015 r., po 17 w 2016 r. i w 2017 r. oraz czterech do 31 maja 2018 r. Do nauki w zakresie ponadpodstawowym/ponadgimnazjalnym zostało skierowanych 15 osadzonych (83,3% chętnych do tego typu kształcenia), z czego trzech w 2015 r., ośmiu w 2016 r., po dwóch w 2017 r. i do 31 maja 2018 r.

Ze względów niezależnych od AŚ w Kielcach 10 osadzonych (11,9% wnioskujących) nie uzyskało zgody właściwego CKU na podjęcie nauki. Z siedmiu osób, które nie zostały skierowane na kursy zawodowe sześciu odmówiono z uwagi na brak wolnych miejsc, zaś jednej – z uwagi na bliski termin końca kary. Przyczynami odmowy trzem wnioskującym o skierowanie do nauczania w zakresie ponadpodstawowym/ponadgimnazjalnym były: brak wolnych miejsc, nie utworzenie klasy z powodu zbyt małej liczby chętnych oraz względy bezpieczeństwa. [dowód: akta kontroli str. 411,419-420]

W badanym okresie skazani i ukarani osadzeni w AŚ w Kielcach mogli uczestniczyć w kursowych szkoleniach zawodowych organizowanych na jego terenie. W 2015 r. w takich szkoleniach wzięło udział 18 osób (ośmiu mężczyzn i 10 kobiet), z czego osiem ukończyło kurs „technolog robót wykończeniowych”, a 10 kurs „zagospodarowanie terenów zielonych”. W 2016 r. ze szkoleń skorzystały 32 osoby (osiem kobiet i 24 mężczyzn), z czego osiem ukończyło kurs stylizacji paznokci, natomiast 24 kurs „technolog robót wykończeniowych z aktywizacją zawodową”. W 2017 r. przeszkolono już 84 osoby (62 mężczyzn i siedem kobiet), z czego 48 ukończyło kurs „technolog robót wykończeniowych z aktywizacją zawodową”, 24 kurs „ogrodnik terenów zieleni”, a 12 kurs brukarski. Do końca maja 2018 r. kursami objętych zostało 48 osadzonych, z czego 24 ukończyło kurs „opiekun osoby starszej/asystent osoby niepełnosprawnej”, 12 kurs „kierowca – operator wózków jezdniowych z uprawnieniami UDT”, zaś kolejnych 12 kurs „elektromonter instalacji elektrycznych z uprawnieniami SEP do 1 kV”. [dowód: akta kontroli str. 322-324, 357-362]

Zgłoszenia na ww. kursy składane były przez osadzonych ustnie. Każdorazowo ich liczba odpowiadała liczbie przeszkolonych. Nie było przypadków odmowy skierowania skazanego na szkolenie kursowe. [dowód: akta kontroli str. 322-326]

Areszt nie posiadał sformalizowanych (pisemnych) procedur wewnętrznych dotyczących nauczania osadzonych w nim skazanych i ukaranych na kursach zawodowych (kursowych szkoleniach zawodowych), tj.: procedur określających sposób postępowania ze składanymi przez osadzonych prośbami/wnioskami o umożliwienie kształcenia na takich kursach oraz procedur opisujących działania AŚ mające na celu umożliwienie osadzonym pobierania nauki w tej formie (m.in. działania związane z prowadzeniem rozeznania zapotrzebowania rynku na określone zawody i ustaleniem potrzeb osadzonych w zakresie kształcenia zawodowego). [dowód: akta kontroli str. 319-319a]

Dyrektor AŚ w Kielcach wyjaśnił, że procedury takie były zbędne z uwagi na *precyzję sformułowań, merytoryczną spójność i szczegółowość przepisów i procedur* zawartych w przepisach powszechnie obowiązujących (tj. kkw, rozporządzeń w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności, prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych), przepisach

¹⁴ Areszt nie posiada możliwości pozyskania (wygenerowania) danych archiwalnych w przedmiotowym zakresie.

wewnętrznych (tj. zarządzeniach Dyrektora Generalnego Służby Więziennej dotyczących prowadzenia i organizacji pracy penitencjarnej oraz zakresów czynności funkcjonariuszy i pracowników działów penitencjarnych i terapeutycznych oraz oddziałów penitencjarnych¹⁵, instrukcjach Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie szczegółowego trybu organizowania nauczania w szkołach oraz szkolenia kursowego w zakładach karnych i aresztach śledczych), dokumentacji związanej z projektami/programami, w ramach których prowadzone były w AŚ w Kielcach szkolenia kursowe (m.in. wytycznych, zarządzeniach, pismach) oraz *dotychczasowych wytycznych, poleceń służbowych przesyłanych za pośrednictwem poczty elektronicznej, poleceń wydanych w trakcie odpraw szkoleniowych w siedzibie Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Krakowie, odpraw penitencjarnych i penitencjarno-ochronnych realizowanych w Areszcie (...), informacji pozyskanych w trakcie konferencji dotyczących realizacji szkoleń finansowanych ze środków funduszy europejskich, itp. (...)*. [dowód: akta kontroli str. 412-417]

Zapytany o to jak w praktyce wyglądały procedury związane z nauczaniem osadzonych na kursach zawodowych Dyrektor Aresztu wyjaśnił w szczególności, że:

- rozpoznanie indywidualnych potrzeb skazanych w zakresie zdobycia wiedzy i nabycia umiejętności zawodowych, należące do obowiązków wychowawców, którym powierzono grupy wychowawcze odbywa się na bieżąco w trakcie pracy resocjalizacyjnej (już w trakcie rozmowy wstępnej diagnozują oni wstępne „deficyty” osadzonych, ze szczególnym uwzględnieniem braku wykształcenia, wyuczonego lub wykonywanego zawodu; informacje z tej rozmowy są weryfikowane w oparciu o gromadzoną dokumentację oraz rozmowy z członkami najbliższej rodziny);
- rozpoznanie zapotrzebowania na rynku pracy, w ramach kierowania skazanych do udziału w zawodowych szkoleniach kursowych dokonywane było wielotorowo – cyklicznie prowadził je zarówno Centralny Zarząd Służby Więziennej (który przysyłał do pisemne polecenia, wytyczne i rekomendacje w tym zakresie) jak i Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w Krakowie (efekty tego rozpoznania warunkowały wyrażenie zgody przez Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Krakowie na przeprowadzanie w AŚ w Kielcach zawodowych szkoleń kursowych), a dodatkowo – by wytyczne ww. jednostek nie były rozbieżne z potrzebami lokalnego rynku pracy w regionie świętokrzyskim – Areszt we własnym zakresie, podejmował działania zmierzające do dokonania analizy lokalnego rynku pracy, w szczególności poprzez wystosowywanie pism do odpowiednich instytucji i pracodawców (m.in.: Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach, Świętokrzyskiej Wojewódzkiej Komendy OHP w Kielcach, Ośrodka Kształcenia Ustawicznego AWANS w Skarżysku-Kamiennej, Agencji Pracy Tymczasowej ISKRA w Kielcach, Jobsystems GMBH Oddział w Polsce z siedzibą w Kielcach, Agencji Pracy PJM w Kielcach, Job & Work Agencji Pracy Tymczasowej w Kielcach, Serwis Work Sp. z o.o w Kielcach, Świętokrzyskiego Centrum Edukacji i Rozwoju w Kielcach, AP Edukacja Centrum Szkoleniowe w Kielcach, Centrum Kształcenia Kadr CK Edukacja w Kielcach, Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Kielcach, Centrum Kształcenia Ustawicznego w Ostrowcu Świętokrzyskim, Centrum Kształcenia Praktycznego w Starachowicach) oraz szczegółową, bieżącą analizę informacji dotyczących potrzeb rynku pracy, zamieszczanych w ogólnodostępnych źródłach, między innymi na stronach internetowych Miejskiego Urzędu Pracy w Kielcach, Powiatowego Urzędu Pracy, udział w konferencjach dotyczących problemów zatrudnienia i sposobów pozyskiwania funduszy europejskich na zawodowe szkolenia kursowe, bieżące cykliczne spotkania z kontrahentami już zatrudniającymi skazanych lub pragnącymi rozpocząć współpracę w tym zakresie z AŚ Kielce itp.; za przedmiotowe rozpoznanie i dokonywanie na tej podstawie analizy potrzeb rynku pracy, odpowiadał młodszy wychowawca Działu Penitencjarnego st. szer. Agnieszka Łukomska, mająca jednocześnie wieloletnie doświadczenie w pracy na stanowisku penitencjarnego doradcy zawodowego, posiadająca licencję doradcy zawodowego;
- z pisemnymi propozycjami zawodowych szkoleń kursowych adresowanych do osób pozbawionych wolności Dyrektor AŚ w Kielcach każdorazowo, na początku roku kalendarzowego zwracał się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Krakowie,

¹⁵ Tj. zarządzenia nr 2/04 z dnia 24 lutego 2004 r. (uchylonego z dniem 1 stycznia 2012 r.), a następnie zarządzenia nr 19/16 z dnia 14 kwietnia 2016 r. (obowiązującego od 15 maja 2016 r.).

który we wszystkich przypadkach tych szkoleń realizowanych w Areszcie w latach 2015-2018 (finansowanych ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, a także środków funduszy europejskich – w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego w ramach Projektu nr 1 „Realizacja szkoleń podnoszących kompetencje społeczno-zawodowe więźniów oraz stworzenie warunków ułatwiających podtrzymywanie więzi rodzinnych w celu zwiększenia efektywności ich powrotu do społeczeństwa po zakończeniu odbywania kary” oraz Programu Operacyjnego Wiedza-Edukacja-Rozwój 2014-2010 w ramach Działania 2.7 „Podniesienie kwalifikacji zawodowych więźniów w celu ich powrotu na rynek pracy po zakończeniu odbywania kary pozbawienia wolności”) podejmował ostateczną decyzję o ich realizacji;

- informowaniu skazanych o możliwości podnoszenia kompetencji zawodowych, w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności – w tym o organizowanych szkoleniach kursowych, formie i terminach składania zgłoszeń na poszczególne edycje, osobach przyjmujących zgłoszenia i szczegółowej procedurze od momentu zgłoszenia chęci udziału w szkoleniu, do zostania przez skazanego beneficjentem wsparcia zawodowego – służyła prowadzona wielotorowo przez kadrę penitencjarną AŚ (w szczególności wychowawców sprawujących opiekę nad grupami skazanych w poszczególnych oddziałach mieszkalnych, wychowawcę ds. kulturalno-oświatowych, penitencjarnego doradcę zawodowego, wychowawcę ds. postpenitencjarnych) polityka informacyjna obejmująca m.in.: cykliczne komunikaty radiowęzłowe, indywidualne rozmowy wychowawców i psychologów z osadzonymi (począwszy od rozmowy wstępnej w dniu przyjęcia skazanego do AŚ), cykliczne pogadanki wychowawców realizowane w świetlicach oddziałów mieszkalnych, pisemne ogłoszenia zamieszczane na tablicach informacyjnych w każdym z tych oddziałów, włączanie rodzin w motywowanie osadzonych do udziału w szkoleniach zawodowych oraz indywidualne porady wychowawcy ds. postpenitencjarnych w zakresie doradztwa zawodowego);
- pierwszymi osobami, przyjmującymi od osadzonych wstępne deklaracje/zgłoszenia do udziału w zawodowych szkoleniach kursowych są wychowawcy pełniący na stałe służbę w poszczególnych oddziałach mieszkalnych, którzy sprawują bezpośrednią opiekę wychowawczą nad grupami osadzonych;
- przesłankami, które przemawiały za skierowaniem skazanego na kurs były przede wszystkim: zdiagnozowany brak wyuczonego zawodu i brak nawyku pracy wynikający z braku kompetencji zawodowych, właściwy poziom motywacji do podjęcia nauki w ramach szkolenia zawodowego, okres do końca kary/przewidywanego warunkowego zwolnienia umożliwiający ukończenie szkolenia przez skazanego; przesłankami negatywnymi, które mogłyby przyczynić się do odmowy udziału przez skazanego w zawodowym szkoleniu kursowym były przede wszystkim: zbyt krótki okres pozostałej do odbycia kary pozbawienia wolności/przewidywanego warunkowego przedterminowego zwolnienia, który uniemożliwiłby skazanemu ukończenie rozpoczętego szkolenia.

[dowód: akta kontroli str. 412-417]

W okresie objętym kontrolą nie było przypadków zakupu przez AŚ w Kielcach podręczników i pomocy naukowych skazanym nieposiadającym wystarczających środków finansowych. Nie wpłynął żaden wniosek w tym zakresie. [dowód: akta kontroli str. 421]

Dyrektor AŚ w Kielcach wyjaśnił: (...) *administracja Aresztu Śledczego w Kielcach nie dokonywała – dla skazanych nie posiadających wystarczających, własnych środków finansowych – zakupów ze środków budżetowych, podręczników i pomocy naukowych, koniecznych do podnoszenia przez skazanych kwalifikacji zawodowych, zdobycia wiedzy i nabycia umiejętności niezbędnych do wykonywania w przyszłości konkretnego zawodu. Wynikało to z faktu, iż każdorazowo – w ramach szkoleń realizowanych w Areszcie Śledczym w Kielcach, przyuczających do wykonywania zawodu – każdy ze skazanych, uczestniczący w przedmiotowych szkoleniach, otrzymywał (od zewnętrznej firmy, prowadzącej szkolenie) – komplet podręczników, skryptów, zeszytów, przyborów piśmiennych, przyrządów i narzędzi, niezbędnych do teoretycznej i praktycznej części szkolenia. Procedury powyższe obowiązywały i były ściśle przestrzegane podczas wszystkich zawodowych szkoleń kursowych, realizowanych w Areszcie (...) w okresie objętym kontrolą, zarówno w przypadkach realizacji szkoleń finansowanych ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, szkoleń*

finansowanych ze środków funduszy europejskich Norweskiego Mechanizmu Finansowego w ramach Projektu nr 1 „Realizacja szkoleń podnoszących kompetencje społeczno-zawodowe więźniów oraz stworzenie warunków ułatwiających podtrzymywanie więzi rodzinnych w celu zwiększenia efektywności ich powrotu do społeczeństwa po zakończeniu odbywania kary”, szkoleń finansowanych ze środków funduszy europejskich Programu Operacyjnego Wiedza-Edukacja-Rozwój 2014-2010 w ramach Działania 2.7 „Podniesienie kwalifikacji zawodowych więźniów w celu ich powrotu na rynek pracy po zakończeniu odbywania kary pozbawienia wolności”. [dowód: akta kontroli str. 411-412]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Aresztu w badanym obszarze.

6. Organizacja zajęć kulturalno-oświatowych, wychowania fizycznego oraz sportowych

Opis stanu
faktycznego

6.1. W celu stworzenia skazanym warunków odpowiedniego spędzania czasu wolnego AŚ w Kielcach prowadził w okresie objętym kontrolą adresowaną do nich działalność kulturalno-oświatową i sportową oraz podejmował działania zmierzające do pobudzenia ich aktywności społecznej. I tak:

- w ramach działalności kulturalno-oświatowej – prowadzonej w szczególności we współpracy, w trybie art. 38 § 1 kkw, ze stowarzyszeniami, fundacjami, organizacjami i instytucjami – organizowano m.in.:
 - koncerty (sześć w 2015 r., cztery w 2016 r., trzy w 2017 r.) m.in. uczniów Państwowej Szkoły Muzycznej w Kielcach, zespołu „ZMIANA CZASU”, zespołu „KERYGMAT” z Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach, wokalistki Anny Hameli, chóru studentów Uniwersytetu im. Jana Kochanowskiego w Kielcach;
 - wystawy fotograficzne (po osiem w 2015 r., 2016 r. i 2017 r., a dwie do końca maja 2018 r.), m.in. o tematyce historycznej (poświęcone walce o niepodległość, obozom koncentracyjnym, zagładzie Żydów, bohaterom narodowym) oraz lokalnej („Kielce w PRL-u”, „Kielce w panoramie”, „Mistrzowie z Kielc”);
 - wyjazdy/wyjścia edukacyjne (pięć w 2015 r., 10 w 2016 r., sześć w 2017 r. i pięć do końca maja 2018 r.) m.in. do: Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN, Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, Muzeum Powstania Warszawskiego, Żydowskiego Muzeum „Galicja” w Krakowie, Instytutu Kultury i Dialogu w Kielcach, Muzeum Historii Kielc, Muzeum Narodowego w Kielcach, Muzeum Dialogu Kultur w Kielcach, Ośrodka Myśli Patriotycznej i Obywatelskiej w Kielcach, Muzeum Wsi Kieleckiej w Tokarni; część z tych wyjazdów/wyjść odbyła się w ramach programów resocjalizacyjnych („PATRIOCI”, „ZOCHRIM”, „Radość w Rodzinie”);
 - prelekcje, wykłady, spotkania i zajęcia edukacyjne (cztery w 2015 r., sześć w 2016 r., po dwa w 2017 r. i do końca maja 2018 r.); odbywały się one przeważnie w ramach programów resocjalizacyjnych;
 - inne działania, w tym: sprzątanie cmentarza żydowskiego w Kielcach (w 2016 r. – dwukrotnie, w 2017 r. i do końca maja 2018 r. – jednokrotnie); szkolenia z zakresu udzielania pierwszej pomocy (w 2015 r. dla 12 osadzonych, w 2018 r. dla 18); co roku udział w finale Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy;[dowód: akta kontroli str. 327-334, 368, 376, 383, 392, 398, 404]
- w ramach działalności z zakresu wychowania fizycznego i sportu, poza prowadzonymi przez cały rok grupowymi zajęciami rekreacyjnymi i sportowymi, w latach 2015-2017 organizowane były międzyoddziałowe rozgrywki gry w siatkówkę (wzięło w nich udział 209 osadzonych w 2015 r., 164 w 2016 r. i 140 w 2017 r.) oraz gry w szachy (brało w nich udział po 20 osób w 2015 r. i 2016 r., a 12 w 2017 r.), a także międzyoddziałowa liga w tenisie stołowym (uczestniczyło w niej 79 osadzonych w 2015 r., 40 w 2016 r. i 50 w 2017 r.). [dowód: akta kontroli str. 333-338, 368, 383-384, 398]

W AŚ w Kielcach działały Liga Tenisa Stołowego (od 2008 r.), Liga Szachowa oraz Koło Plastyczne (od 2011 r.). Wydawany był również miesięcznik więzienny pn. „Z tej strony”

(w latach 2015-2016 w nakładzie 50 egzemplarzy, w 2017 r. – 60). [dowód: akta kontroli str. 370-371, 386-387, 398-400]

W badanym okresie w Areszcie nie działały zespoły, o których mowa w art. 136 § 1 kkw. Dyrektor wyjaśnił, że inicjowana przez administrację AŚ działalność kulturalna, oświatowa, społeczna i sportowa, skierowana do osób pozbawionych wolności, realizowana jest w tak bardzo szerokim spektrum, we współpracy (...) z wieloma stowarzyszeniami, fundacjami, organizacjami i placówkami, z jednoczesnym uwzględnianiem artykułowanych przez osadzonych sugestii, wniosków i propozycji oraz zdiagnozowanych przez kadrę penitencjarną potrzeb osadzonych (...), iż (...) nie powoływano – z braku takiej potrzeby – przedmiotowych zespołów. [dowód: akta kontroli str. 406, 418]

Dyrektor AŚ nie korzystał z wynikającego z art. 136 § 2 kkw uprawnienia do powoływania rzeczników skazanych, w celu powierzenia im zadań opiniotwórczych i konsultacyjnych, gdyż – jak wyjaśnił – *Wnioski, prośby, propozycje, potrzeby, opinie oraz ewentualne skargi są przez osoby pozbawione wolności na bieżąco, codziennie artykułowane w trakcie między innymi: wizytacji cel mieszkalnych przez wychowawców, zastępców dyrektora pełniących funkcję osób kierujących Oddziałami Penitencjarnymi, inne osoby upoważnione do wizytacji przez dyrektora jednostki penitencjarnej, rozmów wychowawczych i psychologicznych, oddziaływań resocjalizacyjnych i terapeutycznych.* [dowód: akta kontroli str. 406-418]

6.2. Na terenie AŚ funkcjonuje biblioteka dysponująca 13 punktami bibliotecznymi i jedną czytelnią. Księgozbiór biblioteczny Aresztu obejmował 22.962 pozycje książkowe na koniec 2015 r., 23.204 – na koniec 2016 r. i 23.309 na koniec 2017 r. W badanym okresie zasoby biblioteczne były uzupełniane co roku. W 2015 r. ze środków AŚ zakupiono 256 książek, w 2016 r. – 72, w 2017 r. – 105. Przeznaczono na ten cel środki w wysokości odpowiednio: 8.053,91 zł, 2.498,86 zł i 3.469,05 zł. Ponadto w 2015 r. i 2016 r. nieodpłatnie pozyskano odpowiednio 6 i 147 książek. Liczba czytelników wynosiła 1.289 w 2015 r., 1.208 w 2016 r. i 1.134 w 2017 r. W latach tych (w ramach 14.734, 14.296 i 13.531 odwiedzin biblioteki) wypożyczono 16.526, 17.604 i 16.937 książek. Dla osadzonych kupowane były również gazety – w 2015 r. i 2016 r. Echo Dnia, Rzeczpospolita oraz Gazeta Wyborcza, a w 2017 r. dwa pierwsze z ww. tytułów. [dowód: akta kontroli str. 367, 369, 382, 385, 396-397]

Dyrektor AŚ wyjaśnił: *uzupełniających zakupów książek przeznaczonych do wzbogacenia księgozbioru biblioteki Aresztu (...), z którego korzystają osoby pozbawione wolności, dokonywano corocznie, gdy Centralny Zarząd Służby Więziennej zatwierdzał plan wydatków w § 4240, tj. w zakresie zakupu książek. (...) Na rok 2018 Areszt (...) otrzymał w ramach środków budżetowych kwotę 2000 zł, za którą jeszcze w pierwszym półroczu br. zostaną zakupione książki do biblioteki. (...) osoby pozbawione wolności, zarówno skazani, ukarani, jak i tymczasowo aresztowani mieli niczym nieskrępowany dostęp do punktów bibliotecznych, zlokalizowanych w każdym z oddziałów mieszkalnych kieleckiego aresztu; bez ograniczeń mogli wypożyczać książki będące na stanie punktów bibliotecznych (w każdym z punktów znajduje się po kilkaset książek, które regularnie podlegają wymianie, tak by osadzeni zakwaterowani przez dłuższy okres w danym oddziale mieszkalnym mieli możliwość korzystania z różnorodnej oferty czytelniczej). Osadzeni korzystają również z dodatkowej oferty czytelniczej – składają indywidualne zamówienia, zgodnie ze swoimi gustami czytelniczymi, na pozycje książkowe, znajdujące się w bibliotece centralnej.* [dowód: akta kontroli str. 406, 417-418]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność AŚ w badanym obszarze.

IV. Wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości w zakresie kontrolowanej działalności, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach, jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach.

Kielce, lipca 2018 r.

Kontrolerzy

Roman Wilk
Doradca prawny

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach

Wicedyrektor
Tadeusz Mikołajewicz

.....
Podpis

.....
podpis

Barbara Jaros
Starszy specjalista kp.

.....
Podpis